

Faculteit der Ruimtelijk
Wetenschappen RUG

Naam: Amarinske

Verkerk S2189488

Begeleider: Dirk Strijker

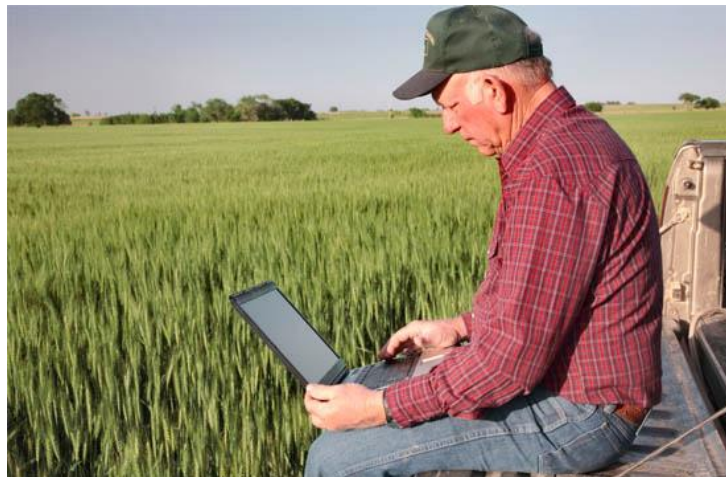
Bachelorthesis groep 2:

Bereikbaarheid van het
platteland

16-01-2015

[HET NOORD-NEDERLANDSE PLATTELAND]

Een onderzoek naar het internetgebruik
in minder populaire ten opzichte van
populaire plattellandsgebieden

Samenvatting

Internet wordt steeds belangrijker in de hedendaagse samenleving (Barnett & Park, 2005). Niet alle huishoudens hebben echter een goede verbinding met het web. In Noord-Nederland hebben de huishoudens op het platteland vaak een verbinding met een koperdraad, deze verbinding heeft een beperkte capaciteit (Salemink & Strijker, 2012).

Met dit onderzoek wordt getracht om inzicht te krijgen in hoe de bewoners van Noord-Nederland omgaan met internet. Dit gebeurt aan de hand van de volgende onderzoeksvraag: *“In hoeverre gebruiken de bewoners van minder populaire plattelandsgebieden internet minder of voor andere doeleinden ten opzichte van de bewoners van populaire plattelandsgebieden en wat is hier de oorzaak van?”*

Volgens Bijker & Haartsen (2012) kunnen plattelandsgemeenten in Noord-Nederland ingedeeld worden in populaire en minder populaire plattelandsgebieden. Met dit onderzoek is gepoogd om Bijker et al. (2013) aan te vullen met hun onderzoek over populaire en minder populaire plattelandsgebieden. Het onderzoek van Bijker et al. (2013) ging over de mensen die in minder dan vijf jaar geleden van een urbaan gebied naar een plattelandsgebied zijn toe verhuisd; in mijn onderzoek werd de gehele bevolking uit de plattelandsgemeenten als steekproef gebruikt.

Er zijn drie populaire plattelandsgemeenten en drie minder populaire plattelandsgemeenten als casus gebruikt. Met behulp van een enquête, die 140 mensen hebben ingevuld, is geprobeerd de hoofdvraag te beantwoorden. Door middel van statistische toetsing is aangetoond dat er in het algemeen evenveel tijd aan internet wordt besteed door de bewoners van de populaire en minder populaire plattelandsgebieden. Daarentegen zijn er meer bewoners op het minder populaire platteland die geen gebruik maken van een internetverbinding en op het populaire platteland hebben de bewoners meer apparaten met toegang tot internet. Daarnaast verschilt de tijd die de bewoners van het populaire en minder populaire platteland aan bepaalde doeleinden besteden iets van elkaar. In het algemeen geven de resultaten uit dit onderzoek weer dat uit bepaalde variabelen blijkt dat er iets meer internet wordt gebruikt op het populaire platteland dan op het minder populaire platteland. Er kan worden geconcludeerd dat er sprake is van een klein verschil in het internetgebruik tussen de bewoners van deze gebieden.

Inhoud

1. Inleiding	4
1.1. Aanleiding	4
1.2. Probleem- , doel- en vraagstelling.....	4
1.3. Opbouw scriptie	5
2. Theoretisch kader	6
2.1. Het platteland	6
2.2. Internet.....	7
2.3. Conceptueel model	8
3. Methode	10
3.1 Methode.....	10
3.2 Data verzameling.....	10
3.3. Analyse van data	11
3.4. Reflectie.....	11
3.5. Ethische vraagstukken.....	12
4. Resultaten en discussie	13
4.1. Representativiteit van de steekproef.....	13
4.2. Kenmerken van de bewoners.....	14
4.3. Hoeveelheid internetgebruik	15
4.4. Doeleinden van internetgebruik	17
4.5. Discussie.....	17
5. Conclusie	19
5.1. Voornaamste conclusies onderzoek	19
5.2. Verschillen en overeenkomsten met andere onderzoeken.....	19
5.3. Aanbevelingen.....	19
Literatuurlijst	20
Bijlagen	22

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

Internet zorgt ervoor dat mensen elkaar snel kunnen bereiken (Barnett & Park, 2005). Daarnaast heeft internet invloed op de hedendaagse cultuur van de wereld. Er zijn dagelijks miljoenen mensen online op sites als google.com, facebook.com en youtube.com. Trends op deze sites hebben invloed op de hedendaagse cultuur in de wereld. Volgens Wallerstein (1974) zou de wereld ingedeeld kunnen worden aan de hand van kerngebieden, semi-perifere gebieden en perifere gebieden. Volgens Kraidy (2005) worden mensen in de perifere gebieden, die geen of een langzame verbinding met het netwerk hebben, sociaal, cultureel en economisch uitgesloten. In het kader van de bereikbaarheid op het platteland gaat deze scriptie over het communicatiemiddel internet. In Nederland hebben de plattelandsdorpen in het noorden kenmerken van een perifere regio (Pellenburg, 2000). Volgens Van Dijk (2003) speelt internetgebruik in Nederland een steeds grotere rol in de samenleving. Strijker en Salemink (2012) pleiten onder andere daarom voor een snellere internet verbinding in de dorpen op het platteland. Het grootste deel van het plattelandsgebied is voor het internet nog met een koperdraadje verbonden, wat vaak een beperkte capaciteit heeft. Aan de hand van deze theorieën zou het relevant kunnen zijn om onderzoek te doen naar het internetgebruik in Noord-Nederland. Daarbij is het interessant om verschillende plattelandsgebieden in Noord-Nederland te onderzoeken op internetgebruik.

Om het platteland van Noord-Nederland in verschillende gebieden in te delen, kan de verdeling van Bijker & Haartsen (2012) gehanteerd worden. Zie voor deze indeling bijlage 1. Bijker et al. (2013) hebben zich gericht op de migratie naar het minder populaire platteland. Om te bepalen in hoeverre de gevonden uitkomsten specifiek zijn voor deze gebieden, hebben zij een directe vergelijking gemaakt met de verhuizers naar populaire plattelandsgebieden. Bijker et al. (2013) hebben voor hun onderzoek verschillende karakteristieken van migranten in verschillende populaire en minder populaire plattelandsgemeenten onderzocht. Hoe deze mensen met internet omgaan hebben zij *niet* onderzocht. Daarom zal dit onderzoek zich richten op het verschil in internetgebruik tussen populaire en minder populaire plattelandsgebieden. Door een beperkt beschikbare tijd zal dit onderzoek zich niet richten op de migranten maar de gehele bevolking van de populaire en minder populaire plattelandsgemeenten.

1.2. Probleem-, doel- en vraagstelling

Er is nog onduidelijkheid over het verschil in internetgebruik van de bewoners tussen populaire en minder populaire plattelandsgebieden in Noord-Nederland. Dit is nog niet eerder onderzocht. Het doel van dit onderzoek is om hier achter te komen.

Met dit onderzoek wordt getracht om inzicht te krijgen in hoe de bewoners van het Noord-Nederlandse platteland omgaan met internet. Dit gebeurt aan de hand van de volgende onderzoeksvraag:

“In hoeverre gebruiken de bewoners van minder populaire plattelandsgebieden internet minder of voor andere doeleinden ten opzichte van de bewoners van populaire plattelandsgebieden en wat is hier de oorzaak van?”

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden wordt allereerst onderzoek gedaan naar de kenmerken van de populaire en minder populaire plattelandsgebieden. Daarnaast zal er onderzoek gedaan worden naar internet op het platteland. Vervolgens wordt er kritisch gekeken naar hoe veel en met welke doeleinden internet in populaire en minder populaire plattelandsgebieden wordt gebruikt. Tevens

wordt er onderzocht of variabelen, zoals leeftijd, geslacht en de reden dat men op deze plekken woont, invloed hebben op het internetgebruik. De drie deelvragen die hierbij aan bod komen zijn:

1. Verschillen de kenmerken van de bewoners tussen populaire en minder populaire plattelandsgebieden?
2. Is er een verschil in de hoeveelheid internet gebruik tussen de bewoners van populaire en minder populaire plattelandsgebieden, en wat is hier de oorzaak van?
3. Is er een verschil in de doeleinden waarvoor de bewoners internet gebruiken tussen populaire en minder populaire plattelandsgebieden, en wat is hier de oorzaak van?

1.3. Opbouw scriptie

In het volgende hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de belangrijkste wetenschappelijke theorieën, concepten en definities in het theoretisch kader. In hoofdstuk 3 zal de methodologie van het onderzoek duidelijk worden. Vervolgens zullen de resultaten weergegeven worden, waarna deze in de discussie in relatie worden gebracht met de theorie. Het laatste hoofdstuk geeft de conclusie weer. Ten slotte zal het onderzoek worden beëindigd met de literatuurlijst en de bijlagen.

2. Theoretisch kader

In het theoretisch kader wordt aandacht besteed aan de belangrijkste wetenschappelijke theorieën, concepten en definities. Eerst wordt de definitie van het platteland uiteengezet. Vervolgens wordt er specifiek ingegaan op de karakteristieken van populaire en minder populaire plattelandsgebieden. Het tweede deel gaat over internet. Er wordt literatuur besproken over de bereikbaarheid van internet op het platteland en het internetgebruik op het platteland.

2.1. Het platteland

2.1.1 Definiëring van het platteland

Woods (2005) stelt dat met behulp van drie verschillende definities het concept platteland gedefinieerd kan worden. De beschrijvende definitie maakt een geografisch onderscheid tussen platteland en stad, door middel van sociaal-ruimtelijke karakteristieken. Dit zou bevolkingsaantallen kunnen zijn. De andere twee definities, de sociaal culturele en de sociale representatie leveren minder sterke afbakeningen van het platteland op. In Nederland wordt veelal de omgeving adressen dichtheid van het Centraal Bureau van Statistiek gebruikt. Dit is een beschrijvende definitie. Wanneer een gemeente minder dan 1000 bewoners per vierkante kilometer heeft, dan wordt de gemeente vaak door het CBS aangeduid als plattelandsgemeente (Duik et al., 1992).

2.1.2. Populaire en minder populaire plattelandsgebieden

Bijker & Haartsen (2012) zeggen dat er karakteristieken van het landschap zijn, waaraan herkend kan worden of het een populair of minder populair plattelandsgebied is. De minder populaire plattelandsgebieden worden vaak door de volgende karakteristieken gekenmerkt: het zijn open zeekei-landschappen, waar veel grond is ingericht voor akkerbouw. De gebieden liggen ver van de centrale delen van Nederland. Er is weinig recreatie en de gemiddelde inkomens zijn laag. Ook doet het verschijnsel krimp hier zich vaak voor. Krimp betekent dat er in regio's of gemeenten sprake is van teruglopende bevolkingsaantallen of het aantal huishoudens (Van Dam et al., 2006). Zie figuur 1 voor een indicatie van krimpgebieden op basis van bevolkingsaantallen. Bijker & Haartsen (2012) stellen dat de kenmerken van de populaire plattelandsgebieden veelal het tegenovergestelde zijn van de kenmerken van het minder populaire platteland.

Figuur 1: Krimpprognose in Noord Nederland per regio 2010-2025 (CBS en Planbureau voor de leefomgeving, 2011).

2.1.3. Migratie

Rond de jaren 70 begon het verschijnsel in Nederland op te komen dat mensen verhuisde vanuit de steeds drukker stad naar het platteland (Bontje, 2003). Het verhuizen van urbane gebieden naar plattelandsgebieden wordt counterurbanisatie genoemd (Woods 2005). Bijker et al. (2012) hebben onderzoek gedaan naar de motivaties van mensen die naar de minder populaire plattelandsgebieden in Noord- Nederland verhuizen. Pull factoren zijn redenen om ergens naar toe te migreren (Castles and Miller, 2009). Bijker et al.(2013) zeggen dat in minder populaire plattelandsgebieden de belangrijke pull factor de sociale kwaliteit van de omgeving is. Vrijheid, vriendelijkheid en een plezierige

atmosfeer zijn redenen om naar het minder populaire platteland toe te verhuizen, terwijl in populaire plattelandsgebieden vooral de fysieke kwaliteiten van de omgeving de pull factoren zijn. Daarnaast zijn werk en de ligging nabij urbaan gebied de belangrijkste motivaties om naar een populair plattelandsgebied te verhuizen. De mensen die naar een populair plattelandsgebied verhuizen zijn in het algemeen hoger opgeleid en hebben een hoger inkomen. De kenmerken van de bewoners en de kwaliteiten die bewoners aan de woonomgeving hechten zouden van invloed kunnen zijn op hoe de bewoners van de plattelandsgebieden internet gebruiken.

2.2. Internet

2.2.1. De bereikbaarheid van internet op het platteland

Met bereikbaarheid wordt gerefereerd naar het gemak waardoor beoogde doelen bereikt kunnen worden. Bereikbaarheid kan gemeten worden als de functie van aanwezige mogelijkheden die getemperd worden door een mate van schijnbare weerstand (Niemeier, 1997). Door het internet kunnen beoogde doelen met minder weerstand bereikt worden ten opzichte van traditionele communicatiemiddelen, zoals de telefoon, de fax en de briefpost. Door internet kost communiceren minder tijd en zijn er minder kosten aan verbonden (Broadbent & Papadopoulos, 2013).

Veel plattelandsgebieden hebben slechtere mogelijkheden om toegang tot het internet te krijgen dan urbane gebieden en het internet is er vaak trager (Skeratt, 2010). Plattelandsgebieden moeten volgens Prieger (2013) niet over één kam geschoren worden, want binnen deze gebieden verschilt de toegang tot internet. Het gemiddelde inkomen en de bevolkingsdichtheid van een plattelandsgebied hebben invloed op de internet kwaliteit en de toegang. In een plattelandsgebied met een laag inkomen en een lage bevolkingsdichtheid zal de kwaliteit van het internet over het algemeen het slechtst zijn. Ten tweede stelt Prieger (2013) dat wanneer regio's verder weg liggen van urbane regio's, er vaak minder providers zijn. Hierdoor is er minder concurrentie. Het gevolg is dat er op bepaalde plattelandsgebieden een kleinere kans is op een goede kwaliteit en men betaalt een hogere prijs voor internet. Het onderzoek van Prieger (2013) is gebaseerd op Amerika, het zou kunnen dat er in Nederland een andere situatie is. Hieronder wordt er ingegaan op de situatie in Nederland.

In Nederland geeft XDSL (koper en telefoonlijnen) 100% dekking. In Nederland kunnen providers op elk adres XDSL leveren tegen dezelfde kosten die mensen in urbane regio's betalen. Deze verbinding wordt het meest op het platteland gebruikt. Het probleem is dat er huishoudens zijn in perifere gebieden, waarvoor internet niet goed bereikbaar is. Deze adressen kunnen niet beschikken over snellere XDSL varianten. Daardoor zijn er huishoudens die aangewezen zijn op een verbinding met een lage maximum capaciteit en aanzienlijk snelheidsverval. Bij sommige huishoudens in buitengebieden is het snelheidsverval zo groot dat er geen verbinding met het internet kan worden gemaakt (Salemink & Strijker, 2012). Glasvezel is sneller en goedkoper en wordt beschouwd als de verbinding van de toekomst. De glasvezel verbinding is vrijwel alleen beschikbaar in stedelijk gebied en in grotere dorpen. In dunbevolkte gebieden is glasvezel veelal te duur om door kabelbedrijven of particulieren aangelegd te kunnen worden (Salemink & Strijker, 2012). De aanleg van glasvezel zou gefinancierd kunnen worden door de inwoners van de gemeente, maar zoals Prieger (2013) suggereerde is er een kans dat de bewoners er geen geld voor over hebben. Toch zijn er initiatieven in Noord-Nederland om sneller internet mogelijk te maken via een glasvezel verbinding. Een voorbeeld is de stichting 'Oldambt verbindt' in Oost-Groningen (Salemink & Strijker, 2012).

2.2.2. Internetgebruik en de diffusie theorie

Internet kan voor meerdere doeleinden gebruikt worden. Tegenwoordig wordt er over de hele wereld digitaal gechat. Daarnaast zijn video's en muziek toegankelijk voor iedereen die digitaal aangesloten is. De toegang tot online informatie en diensten zorgen voor voordelen bij economische ontwikkeling, onderwijs, gezondheid en welzijn (Broadbent & Papadopoulos, 2013).

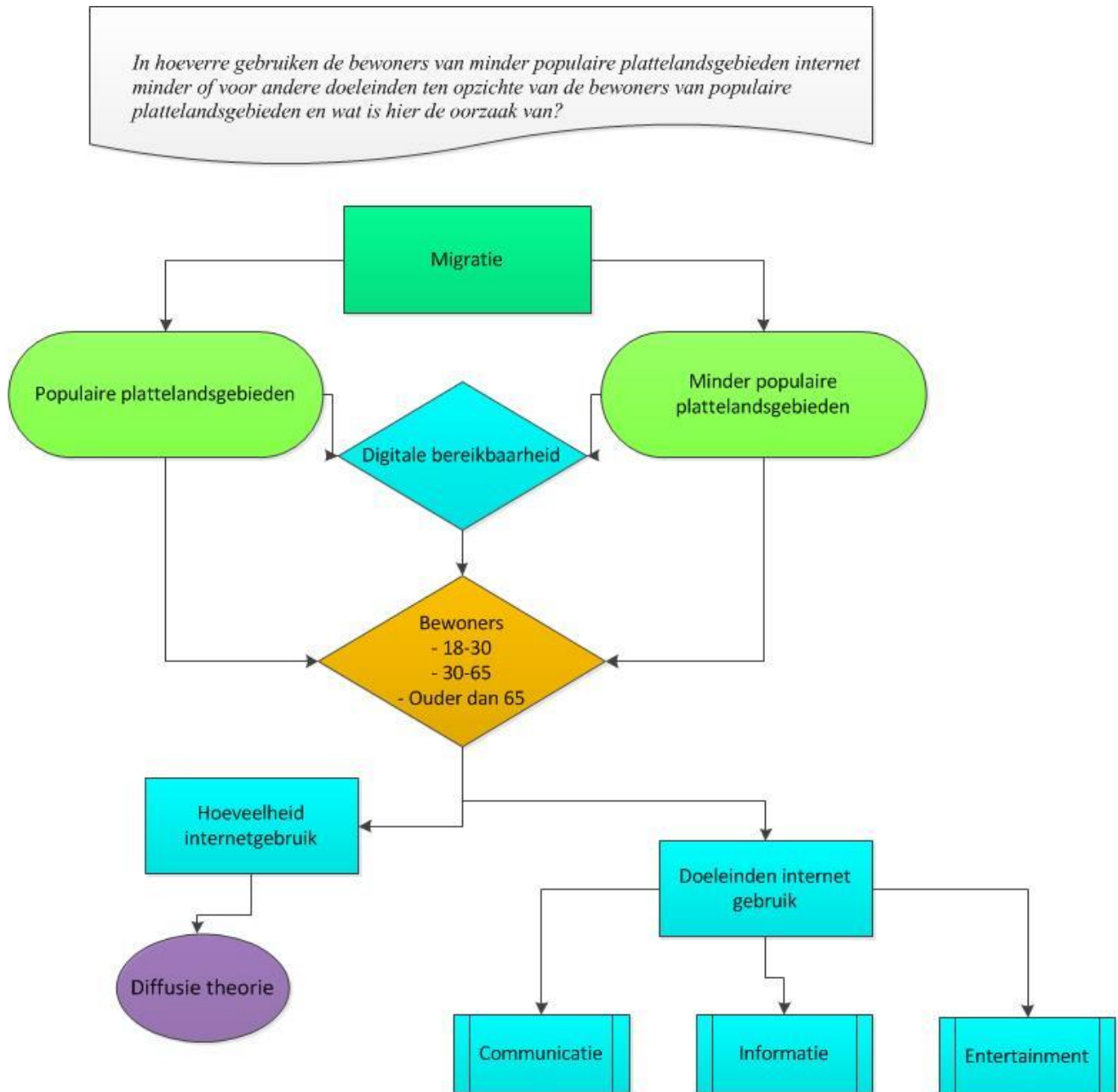
Stenberg et al. (2009) stellen dat het per plattlandsgebied kan verschillen hoe snel huishoudens internet in gebruik nemen. De diffusie theorie kan hieraan verbonden worden. Rogers (2003) stelt: 'Diffusion theory research studies socioeconomic characteristics of people, with a focus on how new technologies and innovations spread through time and space.' Stenberg et al. (2009) suggereren dat er vier factoren zijn die ervoor zorgen dat er in bepaalde plattlandsgebieden over het algemeen minder interesse is in nieuwe technologieën. De eerste en belangrijkste factor is dat de bewoners een laag gemiddeld inkomen hebben. De tweede factor is dat bewoners gemiddeld een lagere opleiding hebben. De tweede factor is dat de bewoners van het plattlandsgebied een hoge gemiddelde leeftijd hebben. En de laatste factor is: des te meer er sprake is dat een plattlandsgebied een 'local community' is, hoe minder snel internet door huishoudens van de 'local community' in gebruik genomen zal worden. Volgens Stenberg et al. (2009) is er door deze factoren vaak onwetendheid over wat er met internet bereikt kan worden. Er wordt liever vast gehouden aan de traditionele manier van communicatie en informatievoorziening.

In Nederland lijkt het erop dat internet door de plattlandbewoners redelijk verankerd is. Het Sociaal Cultureel Planbureau (2009) stelt dat in 2009 de helft van de Nederlandse plattlandbewoners dagelijks gebruik maakt van de computer en dat de helft van zichzelf vindt dat ze goed met internet overweg kunnen. Dit zal niet voor elke leeftijdscategorie gelden. De Haan et al., (2004) stellen dat de 65-plussers in Nederland minder vaak beschikken over digitale vaardigheden en slechter geïnformeerd zijn over internet dan jongere mensen. Anno 2013 is dit nog steeds zo. Het percentage internetgebruik van 65-plussers is echter wel gegroeid (CBS, 2013). Wanneer er relatief veel 65-plussers in een plattlandsgebied wonen, zou het kunnen dat er minder internet gebruikt wordt.

2.3. Conceptueel model

In figuur 2 is een weergave te zien van het conceptueel model, dat een visualisatie is van het theoretisch kader waarop dit onderzoek is gebaseerd.

Figuur 2: Conceptueel model over het internetgebruik in verschillende plattlandsgebieden

3. Methode

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de gebruikte onderzoeksmethode en er zal gereflecteerd worden op de methode. Ten slotte zullen de ethische kwesties worden verbonden aan het onderzoek.

3.1 Methode

3.1.1. Onderzoeksbenadering

Dit onderzoek gaat over het internetgebruik in populaire en minder populaire plattelandsgebieden. Om de hoofdvraag van het onderzoek te kunnen beantwoorden, is er gekozen voor een kwantitatieve onderzoeksmethode. Er is voor deze methode gekozen omdat in dit onderzoek naar het internetgebruik van een grote groep mensen wordt gezocht. Volgens Clifford et al. (2010) is kwantitatief onderzoek een praktische en snelle manier om het gedrag van een grote groep mensen te peilen. Met kwalitatief onderzoek wordt dit niet bereikt.

3.1.1. Primaire of secundaire data

Er is geprobeerd om alleen secundaire data te verzamelen, echter was de data over internet die op Statline stond over de minder populaire plattelandsgemeenten al meer dan tien jaar oud. Omdat internet de afgelopen tien jaar een grote ontwikkeling heeft doorgemaakt, kon deze data niet gebruikt worden. Als er op Statline representatieve data had gestaan, was de secundaire data op de site 'Dans Easy' (hierop staat verzamelde data van onderzoekers) een goede aanvulling geweest. Hierdoor was er meer data verkregen. Ondanks dat er nu minder data voor het onderzoek is, zorgt de primaire data ervoor dat de data beter aansluit op de beantwoording van de onderzoeksvraag. Er zal wel secundaire data gebruikt worden van Statline om te controleren of er een representatieve steekproef getrokken is.

3.1.3. Enquête

Om een antwoord te geven op de onderzoeksvraag is er een enquête opgesteld, bestaande uit 14 vragen. De enquête begon met het stellen van open vragen. Open gestelde vragen daagden respondenten uit om spontane antwoorden te geven (Halfacree, 2004). Hierdoor heeft het resultaat van het onderzoek een 'open mind'. Om na te gaan hoeveel de respondenten op het web zitten plus voor welke doeleinden en hoeveel tijd ze relatief besteden aan deze doeleinden, is er een Likert-schaal met 5 punten gebruikt. Robinson, (1998) stelt dat dit een overzichtelijke ordinale schaal is waarbij respondenten een hoge of een lage variant kunnen aanvinken of er ergens tussen in kunnen gaan zitten. Deze methode van de Likert-schaal is ook gebruikt om te kijken in hoeverre bewoners bepaalde woonvoorkeuren belangrijk vinden. Tenslotte werden er een aantal achtergrondvragen gesteld over onder andere leeftijd en geslacht. Dit is samen met het belang van de woonkenmerken een onderdeel van het beantwoorden of er een verschil in bewonerskenmerken is tussen de twee plattelandsgebieden. In de brief die de respondenten bij de enquête kregen stond onder andere dat als zij geen antwoord op de vraag wisten, de vraag overgeslagen mocht worden. Zie bijlage 5 voor de brief en de enquête.

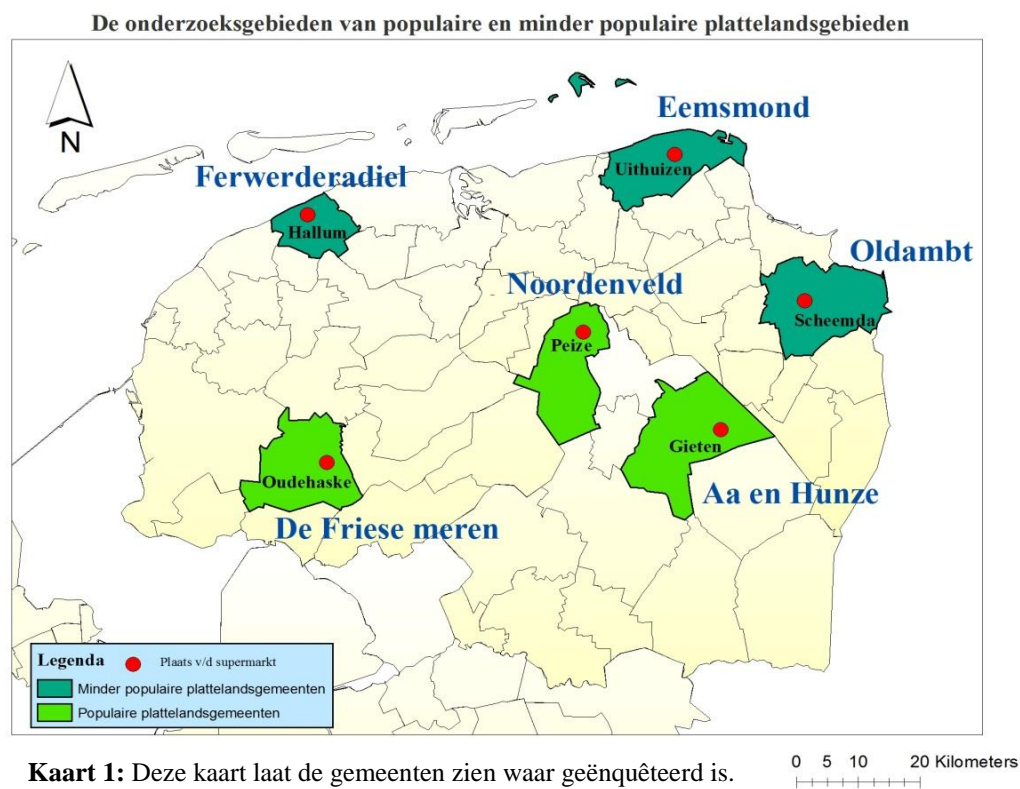
3.2 Data verzameling

3.2.1. Afbakening van het gebied.

Het gebied waar dit kwantitatieve onderzoek plaatsgevonden heeft is Noord-Nederland. Om te definiëren wat wel of niet platteland is, is de definiëring van het Centraal Bureau voor Statistiek aangehouden (zie theoretisch kader). Bijker & Haartsen (2012) delen de gemeenten van Noord-Nederland in vier gebieden in (zie bijlage 1). Er is een selectie gemaakt van de gemeenten die horen bij het populaire en het minder populaire platteland. Dit is ontleend uit het onderzoek van Bijker en

Haartsen (2012). In dit onderzoek zijn er drie populaire plattelandsgemeenten en drie minder populaire plattelandsgemeenten gekozen om te enquêteren.

Bij de keuze van de gemeenten is er rekening gehouden met geografische spreiding, zodat alle noordelijke provincies meegenomen worden in de analyse. Kaart 1 geeft weer welke gemeenten er gekozen zijn. In deze kaart wordt de plaats van de supermarkt ook weergegeven. Deze plaatsen met een supermarkt zijn gekozen, omdat bewoners uit deze gemeenten vertelden dat behalve de bewoners van het dorp, ook bewoners uit andere dorpen hier vaak hun boodschappen doen. Er is gepoogd om een steekproef te krijgen met verschillende postcodes binnen de gemeente, om te voorkomen dat bijvoorbeeld alle respondenten uit één wijk komen.

Kaart 1: Deze kaart laat de gemeenten zien waar geënuquêteerd is.
(Bron: ArcGis, 2014. Bewerkt door Amarinske Verkerk)

3.3. Analyse van data

De verkregen data uit de enquêtes zijn met de programma's GIS, SPSS en Microsoft Excel uitgewerkt. Door het uitvoeren van frequentietabellen, Chi-kwadraat toetsen, een lineaire regressies en een één-factorvariantie analyse zijn er enkele resultaten naar voren gekomen. Deze worden in het volgende hoofdstuk weergegeven.

3.4. Reflectie

3.4.1. Afname van de enquête

Tijdens het doen van het onderzoek kwam naar voren dat de enquête beter had gekund. Sommige vragen leken erg op elkaar en sommige vragen waren iets te onduidelijk gesteld. De optie "ik gebruik geen verbinding voor internet" werd niet in de enquête gegeven. De oplossing was dat de betreffende respondenten dit los op de enquête vermelden. Doordat er een beperkte tijd was, de enquête niet online kon worden uitgedeeld en er niet via de gemeente of Statline aan data voorzien kon worden, ging de

data verzameling langzaam en zijn er niet heel veel enquêtes afgenomen. Er zijn wel genoeg enquêtes afgenomen om verbanden te kunnen aantonen, desnoods doormiddel van het samenvoegen van variabelen.

3.4.2. De respondenten

De respondenten waren willekeurig geselecteerd. Er zijn 140 cases uit deze gemeenten gehaald, met evenveel respondenten uit beide gebieden. Er zijn drie cases niet meegenomen in de analyse, omdat de respondenten uit een gemiddelde plattelandsgemeenten komen (zie bijlage 1). Ongeveer 30 keer was er sprake van ‘non-response’. De twee belangrijkste redenen hiervoor waren dat mensen haast hadden of omdat zij uit een urbane of gemiddelde plattelandsgemeente kwamen (zie bijlage 1).

De respondenten konden de enquêtes niet via internet invullen, omdat in dat geval alle respondenten over internet moesten beschikken. Volgens Saleminck en Strijker (2012) zijn er mensen in Groningen op het platteland die niet over internet beschikken.

Ten slotte waren de bewoners onder de achttien voor dit onderzoek te jong om de enquête in te vullen.

3.5. Ethische vraagstukken

Het is ethisch om respectvol om te gaan met de respondenten, daarnaast was het belangrijk dat zij zich comfortabel voelen bij het invullen van de enquête. Bij het aanspreken van mensen was het belangrijk om een aardige en nette uitstraling te hebben. Bij de lastigere vragen van de enquête was er de optie om ‘weet ik niet’ in te vullen. Er is één enquête tegelijk uitgedeeld zodat de respondent altijd snel geholpen kon worden. Wanneer een respondent hulp vroeg bij het invullen van de enquête is er getracht om het rustig uit te leggen, maar wel op een dergelijke manier dat de respondent zich niet ongemakkelijk ging voelen. De vraag “heeft u internet” stond niet als eerste vraag in de enquête, ook werd deze vraag niet op deze directe manier gesteld. Dit kon eventueel confronterend zijn voor respondenten die niet over internet beschikken. Daarnaast werd er altijd vermeld waarom en vanuit welke instantie dit onderzoek gedaan werd. Er werd respect getoond door aan de respondenten te vermelden dat het onderzoek vertrouwelijk is.

Ten slotte is er altijd bij de supermarkten gevraagd of de enquêtes uitgedeeld mochten worden. Het was hierbij belangrijk om altijd netjes te blijven tegen de baas van de supermarkt, ook als je er niet mocht staan. In twee supermarkten mocht er niet geënquêteerd worden.

4. Resultaten en discussie

In de volgende paragrafen, die gevormd zijn aan de hand van de deelvragen, zullen de resultaten tot stand komen. Allereerst zal er gekeken worden of de steekproef representatief is. Vervolgens zullen de meeste resultaten tot stand komen door middel van beschrijvende statistiek en door een wel of niet significant verschil aan te tonen tussen minder populaire en populaire plattelandsgebieden. Er wordt afgesloten met een discussie, waar er teruggekoppeld wordt op het theoretisch kader waardoor er speculaties over de oorzaken van de uitkomsten kunnen worden gemaakt, en de resultaten bediscussieerd kunnen worden.

4.1. Representativiteit van de steekproef

In totaal hebben 140 respondenten de enquête ingevuld, met evenveel respondenten uit beide gebieden. Om te kijken of de gegevens uit de steekproef representatief zijn, is er een vergelijking gemaakt met de populatie gegevens van Statline (2014). In de tabellen hieronder zijn deze gegevens te zien.

Alhoewel er met name tussen de man/vrouw verhouding in populaire plattelandsgebieden een verschil is tussen de steekproef en de gehele populatie, komt de verdeling van de respondenten redelijk overeen met de verdeling van het geslacht van het totaal aantal bewoners in de populaire en minder populaire plattelandsgebieden. Uit de steekproef kan waargenomen worden dat er in beide gebieden meer ouderen wonen. De gegevens uit de populatie tonen aan dat er in beide gebieden bijna evenveel ouderen als jongeren wonen. Wel kan er uit tabel 1 geconcludeerd worden dat de percentages van de populatie en de steekproef voor de variabele leeftijd niet heel veel uit elkaar liggen.

Uit de steekproef blijkt dat er 20% meer huishoudens met kinderen zijn in populaire ten opzichte van minder populaire plattelandsgebieden. In tabel 2 is weergegeven dat deze verhouding afwijkt van de populatiegegevens van Statline (2014). Er is geen verklaring voor dit verschil.

Geslacht	Gehele gebied					
			%Minder populair		%Populair	
	St.	P.	St.	P.	St.	P.
Man	45	50	49	50	41	50
Vrouw	55	50	51	50	59	50
Leeftijd						
18-30	19	24	19	24	19	25
31-65	55	52	54	53	56	51
65<	26	24	27	23	25	24

Tabel 1: Steekproef (St.) en populatie (P. Statline) gegevens; over het geslacht en de leeftijd

Huishoudens met kinderen	% Minder Populair		% Populair	
	St.	P.	St.	P.
	24	35	44	35

Tabel 2: Steekproef (St.) en populatie (P. Statline) gegevens van huishoudens met kinderen

4.2. Kenmerken van de bewoners

4.2.1. Beschrijvende statistiek

Zoals vermeld in het theoretisch kader, werd door Bijker & Haartsen (2012) gesteld dat populaire plattellandsgebieden zich kenmerken door hogere inkomens ten opzichte van minder populaire plattellandsgebieden. In tabel 3 is te zien dat uit de steekproef die getrokken is ook blijkt dat bewoners van het populaire een hoger inkomen hebben dan de bewoners van het minder populaire platteland. Daarnaast hebben de bewoners van het populaire platteland volgens de steekproef een hogere opleiding gedaan.

	% Minder populair St.	% Populair St.
Inkomen		
≤ 2000	50	45
2000-4000	41	37
4000 ≥	9	18
Opleiding		
Lager	32	10
Middelbaar	51	51
Hoger	17	39

Tabel 3: Steekproef gegevens van inkomen en opleiding

4.2.2. Woonvoorkeuren

Argumentatie

In het theoretisch kader is naar voren gekomen dat er verschillende redenen zijn om in een bepaald plattellandsgebied te wonen. Om vast te stellen of bewoners voorkeuren hebben betreffende de kwaliteiten van de woonomgeving en of dit in verband staat met het internetgebruik, is deze data statistisch geanalyseerd. Allereerst is er gekeken of er een significant verband uit de gevonden steekproef kan worden getrokken, tussen de soorten plattellandsgebieden en hoe belangrijk bewoners uit de gekozen gemeenten bepaalde woonvoorkeuren vinden.

Toetsing

Omdat de dataset bestaat uit ordinale data, is er een Chi-kwadraattoets uitgevoerd (Norusis, 2011). Er zijn geen verbanden gevonden tussen woonvoorkeuren en het soort plattellandsgebied. Daarnaast is er gekeken of er een bepaalde variabele minder belangrijk werd gevonden. Gemiddeld werden alle woonvoorkeuren ‘belangrijk’ gevonden. In bijlage 2 zijn deze gegevens opgenomen.

Een herindeling van de dataset:

Omdat de woonvoorkeuren van het soort landschap, nabijheid van natuur, de rust, de ruimte en de privacy in dit onderzoek beschouwd worden als fysieke kenmerken, zijn deze variabelen in SPSS teruggebracht tot één variabele. Dit is gedaan met behulp van de optie “compute variable”. Om te controleren of deze variabelen samengevoegd kunnen worden is een Cronbach’s alpha uitgevoerd. De uitkomst van de Cronbach’s alpha is 0,89. De Cronbach’s alpha is hoger dan de vereiste 0,7 (Norusis,2011). Het is een gewogen gemiddelde geworden van meerdere samengevoegde Likert-schaal vragen. De overkoepelende naam van deze variabele is: ‘fysieke kwaliteiten’. Voor het aantonen van een significantie bij ‘fysieke kwaliteiten’ zijn er niet genoeg cases om in eerste instantie een Chi-kwadraat toets uit te voeren. Het voldoet niet aan de eis van een expected count value van 20% (Norusis,2011). Daarom is de schaal teruggebracht naar drie keuzes. Door middel van een hercodering zijn ‘erg onbelangrijk’ en ‘onbelangrijk’ en ‘erg belangrijk’ en ‘belangrijk’ samengevoegd. De schaal is hierdoor nu: ‘onbelangrijk’, ‘neutraal’ en ‘belangrijk’. De p-waarde van deze Chi-kwadraattoets is 0,704. Ook hier is dus geen verband aangetoond tussen woonvoorkeuren in populaire en minder populaire plattellandsgebieden.

Omdat er geen verbanden zijn gevonden, die een verschil in woonvoorkeuren tussen de twee gebieden aantonen, is het gezien de onderzoeksvraag niet nuttig om verder te toetsen op bepaalde woonvoorkeuren in verband met internetgebruik.

4.3. Hoeveelheid internetgebruik

4.3.1. De tijd die bewoners besteden aan internet

Argumentatie

Om na te gaan hoeveel internet er gebruikt wordt in de plattelandsgebieden, kan er gekeken worden naar hoeveel tijd de bewoners per dag besteden aan internet. Er is met behulp van een Likert-schaal in de enquête gevraagd: *hoeveel tijd besteedt u aan internet?* Daarom is er getoetst of de tijd die de bewoners besteden aan internet verschillend is in de twee plattelandsgebieden.

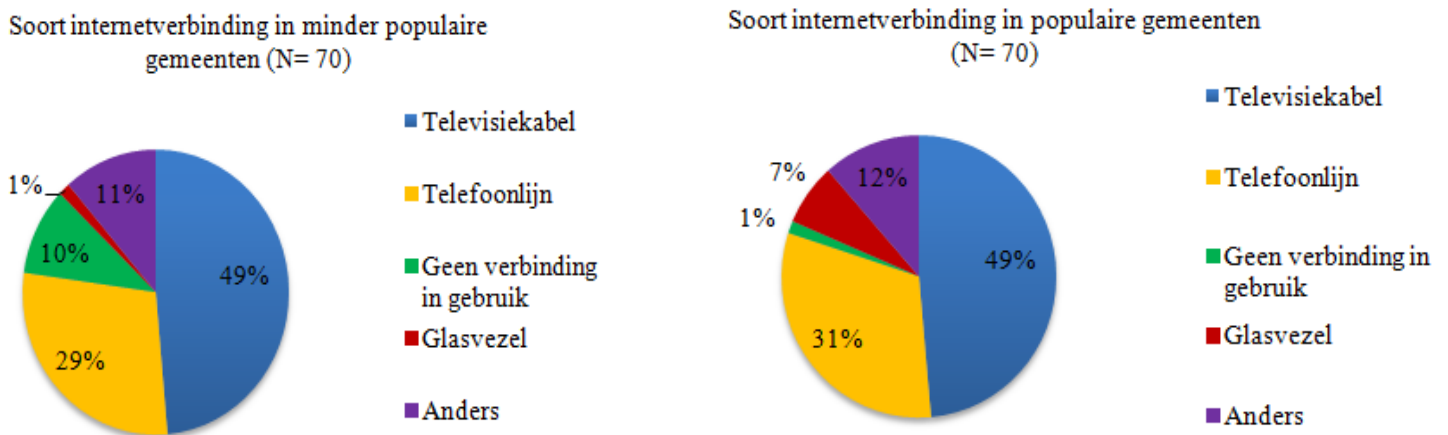
Toetsing

Omdat het hier ook gaat om ordinale data, is er wederom een Chi-kwardaattoets uitgevoerd. De p-waarde die uit deze toets naar voren kwam bleek niet significant. Daarmee kan gesteld worden dat er geen verschil is tussen populaire en minder populaire plattelandsgebieden in hoeveel tijd bewoners aan internet besteden.

4.3.2. Internetverbinding

Beschrijvende statistiek

Uit de enquête is gebleken dat de bewoners verschillende verbindingen gebruiken voor internet. Daarnaast zijn er bewoners die geen verbinding gebruiken voor internet. Zie hiervoor de onderstaande cirkeldiagrammen. Tien procent van de bewoners maakt geen gebruik van een internetverbinding. Zo bevestigde een bewoner: 'Als ik internet echt nodig heb, vraag ik het wel aan de bureu'. Een andere bewoner meldde dat hij internet te duur vindt.

Figuur 3: Soort internetverbinding die mensen thuis hebben in populaire en minder populaire gebieden

Toetsing

Om te kijken of er een verband is tussen het soort plattelandsgebied en de soort verbinding is er een Chi-kwadraattoets uitgevoerd. Om aan de eisen van de expected count van maximaal 20% te voldoen, dienden er variabelen samengevoegd te worden. Om deze reden zijn de mogelijke antwoorden: 'geen verbinding in gebruik', 'mobiel netwerk', 'glasvezel', 'weet niet' en 'anders' samengevoegd. De schaal is na hercoderen teruggebracht tot drie keuzes: 'internet via de telefoonlijn', 'internet via de televisiekabel' en 'anders'. De Chi-kwadraattoets die hierna is uitgevoerd kon worden, wijst op een p-waarde van 0,846. Er is daarom geen verband tussen het soort plattelandsgebied en het type internetverbinding.

4.3.3. De gedachtes die bewoners hebben bij internet

Om er achter te komen welke gedachtes bewoners hebben bij het internet, is er gevraagd welke woorden het eerst bij hen opkomen als ze aan internet denken. Deze woorden konden door de bewoners zowel positief als negatief beoordeeld worden. Met deze gegevens kon er gekeken worden naar hoe het zit met de behoefte aan internet. Wanneer bewoners geen behoefte aan internet hebben, zou het kunnen dat door deze bewoners internet niet veel gebruikt wordt. In bijlage 3 is er een overzicht te vinden welke gedachtes er zowel bij de bewoners van het populaire, als het minder populaire plattelandsgebieden opkomen.

Uit dit onderzoek blijkt dat vooral de bewoners van de minder populaire plattelandsgebieden internet negatief vinden omdat het 'traag' is. Hieruit blijkt dat ze graag sneller internet willen. In populaire plattelandsgebieden werd dit antwoord veel minder gegeven. Een andere negatieve beoordeling die een paar bewoners uit de minder populaire plattelandsgebieden gaven, was dat internet 'iets gevaarlijks' is. Wel wordt internet in beide plattelandsgebieden vaker als iets positiefs beoordeeld dan als iets negatiefs. De bewoners vinden internet vooral positief omdat ze gemakkelijk aan informatie kunnen komen.

4.3.4. Apparaten met internet

Argumentatie

Bewoners met meer apparaten met toegang tot internet hebben meerdere mogelijkheden om internet te gebruiken. Dit is eerst getoetst. Vervolgens zal er getoetst worden of er een verschil is tussen het aantal apparaten die bewoners van populaire plattelandsgebieden bezitten ten opzichte van de minder populaire gebieden.

Toetsing

Om te kijken of er een verschil is tussen het aantal apparaten en de hoeveelheid internetgebruik wordt er gebruik gemaakt van een één-factorvariantieanalyse. Deze analyse wordt gebruikt omdat hier een ratio variabele wordt afgezet tegen een ordinale variabele. De variabelen zijn onafhankelijk van elkaar. (Norusis, 2011). De nulhypothese zegt dat er geen verschil is tussen het aantal apparaten en de hoeveelheid internetgebruik. Uit de één-factorvariantieanalyse komt een significantieniveau van kleiner dan 0,05 procent. Dit betekent dat er sprake is van een significante uitkomst. Dit wil zeggen dat er een verschil bestaat tussen het aantal apparaten wat bewoners bezitten en de hoeveelheid internet die bewoners gebruiken. Dus hoe meer apparaten met internet toegang men gebruikt hoe meer internet zij gebruiken.

Om te testen of er een verschil is tussen het aantal apparaten met toegang tot internet die bewoners van de twee plattelandsgebieden bezitten, is er een hypothese getoetst. Deze hypothese stelde dat er geen verschil is tussen de twee plattelandsgebieden en het aantal apparaten wat de bewoners bezitten. Er is gekozen voor een lineaire regressie, omdat er een ratio variabele tegenover een nominale variabele gebruikt wordt (Norusis, 2011). De score is te zien in tabel 4.

Er kan op basis van de steekproef worden geconcludeerd dat er met het standaard significantieniveau van 0,05 procent een significant verschil bestaat tussen populaire en minder populaire plattelandsgebieden in hoeveel apparaten bewoners bezitten. Hiermee kan beargumenteerd worden dat bewoners van het populaire meer apparaten met toegang tot internet hebben dan de bewoners van de minder populaire plattelandsgebieden.

Verband	Chi-kwadraat	B
Aantal apparaten	0,009	-1,650

Tabel 4: Significantie met $p = < 0,05$, van het aantal apparaten

4.4. Doeleinden van internetgebruik

Argumentatie

Zoals in de methode is aangegeven, zijn er in de enquête Likert-schaal vragen gesteld met een schaal van 1 tot en met 5. Hiermee konden de respondenten aangeven hoeveel tijd ze relatief aan de gegeven doeleinden van internetgebruik besteden. Deze doeleinden waren internetgebruik voor: het werk, vrijetijdsbesteding, familie en vrienden, mail, zoekacties, sociale media en entertainment.

Toetsing

Opnieuw is er gebruik gemaakt van ordinale data, daarom is hier weer een Chi-kwadraattoets gebruikt. Hiermee is aangetoond dat er voor de meeste doeleinden geen significantie geldt (zie bijlage 4). Deze doeleinden worden in beide gebieden relatief evenveel gebruikt. Er zijn twee uitzonderingen, namelijk internetgebruik voor het werk en internetgebruik om te communiceren met familie en vrienden. Deze significanties worden in de tabel hieronder aangegeven.

Verband	Chi-kwadraat	Kendall's tau - b
Internetgebruik voor het werk	0,021	0,041
Internetgebruik voor familie en vrienden	0,037	0,080

Tabel 5: Significanties met $p < 0,05$ van de doeleinden van internetgebruik

In de tabel hierboven is ook aangegeven wat de Kendall's tau- b is. Dit geeft de richting en sterkte van het verband weer. Bij beide verbanden is het getal onder de 0,2. Vanwege de codering van de data, waarbij 1 staat voor populaire plattlandsgebieden en 2 staat voor minder populaire plattlandsgebieden, is hier sprake van een zwak positief verband (Norusis, 2011).

Met de gegevens van de tabel kan geconcludeerd worden dat er in minder populaire plattlandsgebieden relatief iets meer internet wordt gebruikt voor het werk en familie en vrienden ten opzichte van de andere doeleinden. In de populaire plattlandsgebieden bleek dit niet het geval te zijn.

4.5. Discussie

Het is allereerst van belang om duidelijk te maken dat er in dit onderzoek slechts uitspraken kunnen worden gedaan over een beperkte groep bewoners van het populaire en het minder populaire platteland.

In het onderzoek van Bijker et al. (2013) *'Migration to less- popular rural areas in the Netherlands'* werden verschillen in het belang gevonden van de woonvoorkeuren. Deze zijn te vinden in het theoretisch kader in de paragraaf over migratie. Uit de steekproef van dit onderzoek zijn deze verschillen niet gevonden. In haar onderzoek betrof het respondenten die de afgelopen vijf jaar naar het platteland zijn toe verhuisd. Dit zou een oorzaak van grotere verschillen kunnen zijn. Het zou ook kunnen dat de vraag over woonvoorkeuren in de enquête op een andere manier gesteld had moeten worden. Omdat er in de steekproef geen verschillen in woonvoorkeuren zijn gevonden tussen de gebieden, kan er op basis van de woonvoorkeuren niks gezegd worden over het internetgebruik.

Wel is uit de steekproef gebleken dat bewoners van het populaire platteland een hoger inkomen en opleiding hebben dan de bewoners van het minder populaire platteland. Op het populaire platteland heeft 1% van de bewoners geen internetverbinding in gebruik, in tegenstelling tot het minder populaire platteland, waar 10% van de bewoners geen gebruik maakt van een internetverbinding. Een

tekortkoming van het onderzoek is dat er niet aan alle respondenten, die geen verbinding in gebruik hebben, is gevraagd waarom ze dit niet hebben. De hierboven vermelde tekst sluit in zekere zin aan op de theorie van Stenbergen et al. (2009), waarin zij suggereren dat inkomen en opleiding factoren kunnen zijn voor het verschil in internetgebruik tussen de plattelandsgebieden. Daarnaast is er nog een andere reden waarmee een verklaring kan worden gegeven waarom de bewoners van de minder populaire plattelandsgebieden 10 % internet gebruiken. Een oorzaak zou kunnen zijn dat de bewoners in de minder populaire plattelandsgebieden zo afgelegen wonen dat er een snelheidsverval van de verbinding optreedt, waardoor er geen bereik is met het internet (Prieger, 2009 ; Salemink & Strijker, 2012). Bijker & Haartsen (2012) stellen dat een kenmerk van een minder populair plattelandsgebied is dat het afgelegen ligt. Wanneer er verbindingen met meer kwaliteit aangelegd kunnen worden zou het kunnen dat het verschil van 10% en 1% kleiner wordt. Uit de steekproef blijkt dat er wel een behoefte is aan sneller internet. Dit blijkt uit de reacties van de respondenten. Enkele respondenten vinden internet veelal iets negatiefs met de reden dat ze internet te traag vinden. Uit het theoretisch kader bleek dat er in de gemeente Oldambt er initiatieven zijn om sneller internet te bewerkstelligen.

Ondanks dat minder bewoners van het minder populaire platteland een internetverbinding gebruiken, wordt er in beide plattelandsgebieden evenveel tijd aan internet besteedt. Een mogelijke oorzaak hiervan zou te maken kunnen hebben met de leeftijd. De Haan et al. (2004) stellen dat ouderen over minder digitale vaardigheden beschikken dan jongeren. Dit zou kunnen betekenen dat ouderen minder op internet zitten. In beide gebieden zijn er ongeveer evenveel ouderen; dit blijkt zowel uit de steekproef als de populatie. Omdat er ongeveer evenveel ouderen in beide gebieden wonen zou dit zou een mogelijkheid kunnen zijn waarom er evenveel tijd op het web wordt gezeten.

Er zijn twee vermoedens die bediscussieerd kunnen worden waarom bewoners van het populaire platteland meer apparaten met internet toegang hebben. De eerste is dat de bewoners van het populaire platteland een hoger inkomen hebben dan de bewoners van het minder populaire platteland. Een ander vermoeden is dat er meer huishoudens met kinderen zijn. Omdat de gemiddelde gezinsgrootte volgens de populatie gegevens van Statline (2014) in beide gebieden gelijk is, kan dat echter geen verklaring zijn voor het gevonden verschil. Uit de toetsing is gebleken dat er meer internet gebruikt wordt wanneer bewoners meer apparaten met internet bezitten. Er mag echter *niet* geconcludeerd worden dat de bewoners van populaire plattelandsgebieden meer tijd besteden aan internet omdat zij meer apparaten hebben. Er is namelijk eerder vermeld, dat uit de Chi-kwadraattoets kwam, dat er in beide gebieden evenveel tijd aan internet besteed wordt.

In de minder populaire plattelandsgebieden wordt internet relatief iets meer gebruikt voor het werk en voor contact met familie en vrienden. Aan de bewoners is gevraagd hoeveel tijd zij relatief steken in bepaalde doeleinden. Op basis van de uitkomsten van deze vraag is het aannemelijk om te suggereren dat bewoners van het minder populaire platteland meer tijd in internetgebruik voor het werk en familie en vrienden steken dan bewoners van het populaire platteland, met als reden dat ze relatief minder tijd besteden aan andere doeleinden zoals internetgebruik als vrijetijdsbesteding. Verder is het met de beschikbare data niet vast te stellen wat hiervan de oorzaken zijn, omdat hier in de enquête niet naar gevraagd is.

5. Conclusie

5.1. Voornaamste conclusies onderzoek

Het doel van het onderzoek was om erachter te komen of er een verschil is in het internetgebruik van de bewoners uit minder populaire ten opzichte van bewoners van populaire plattelandsgebieden. Uit dit onderzoek blijkt dat er in beide gebieden door de bewoners evenveel tijd aan internet wordt besteed. Wel moet opgemerkt worden dat er op het minder populaire platteland meer bewoners *geen* gebruik van een internetverbinding maken dan op het populaire platteland. Daarnaast hebben de bewoners van het minder populaire platteland *minder* apparaten met internet erop. In dit onderzoek werd ook gepoogd de oorzaken te achterhalen waarom er in minder populaire plattelandsgebieden internet minder wordt gebruikt dan in de populaire plattelandsgebieden. Het is moeilijk om een eenduidige en zekere oorzaak aan te geven, maar de resultaten van dit onderzoek sluiten redelijk aan bij twee van de factoren die Stenberg et al. (2009) geven, die er voor zorgen dat internet door bewoners van de minder populaire plattelandsgebieden minder snel in gebruik zal worden genomen. Deze factoren zijn: inkomen en opleiding. Een andere oorzaak van minder internetgebruik zou kunnen zijn dat de verbinding minder goed is (Prieger, 2013; Salemink & Strijker, 2012).

De bewoners van de minder populaire plattelandsgebieden gebruiken, ten opzichte van de populaire plattelandsgebieden, internet relatief iets meer voor het werk en om contact op te nemen met familie en vrienden, ten opzichte van andere doeleinden, zoals internetgebruik voor de vrijetijdsbesteding. Met de gegevens van de enquête kan er geen algemene oorzaak worden verklaard waarom internet relatief iets meer voor bepaalde doeleinden wordt gebruikt in minder populaire plattelandsgebieden.

Er kan dus geconcludeerd worden dat er een klein verschil is in het internetgebruik tussen de bewoners van het populaire platteland ten opzichte van de bewoners van het minder populaire platteland.

5.2. Verschillen en overeenkomsten met andere onderzoeken

In dit onderzoek zijn er resultaten uit de steekproef gevonden die corresponderen met andere onderzoeken. In het onderzoek van Salemink & Strijker (2012) wordt er gesuggereerd dat er sneller internet moet komen op het platteland van Noord-Nederland. Ook in dit onderzoek bleek dat de bewoners van het Noord-Nederlandse plattelandsgebied internet te traag vinden. Daarom zien sommige bewoners internet als iets negatiefs. Zij zouden graag sneller internet willen. Het verschil met het onderzoek van Bijker et al. (2013) is dat er in dit onderzoek geen verschil kon worden gevonden in de woonvoorkeuren. Dit werd wel gevonden in het onderzoek van Bijker. De overeenkomsten met het onderzoek van Bijker et al. (2013) waren dat ook uit de steekproef van dit onderzoek bleek dat de bewoners van de minder populaire een lager inkomen en opleiding hebben dan bewoners van populaire plattelandsgebieden.

5.3. Aanbevelingen

De methode die Bijker & Haartsen (2012) gebruiken omtrent populaire en minder populaire plattelandsgebieden zou ook in andere plattelandsregio's kunnen worden toegepast. Hierdoor zou er meer kennis kunnen komen over de bewoners en de kenmerken van de plattelandsgebieden in Nederland. Meer onderzoek naar internet op het platteland is nuttig, omdat er zowel veranderingen zijn op het platteland, zoals migratie van en naar het platteland, als ontwikkelingen op het gebied van de kwaliteit van internetverbindingen.

Literatuurlijst

ArcGis.(2014). Bewerkt door Amarinske Verkerk

Barnett, G. A. & Park, H. W. (2005). The structure of international Internet hyperlinks and bilateral bandwidth. *Annales Des Telecommunications*, 60 (9–10), pp. 1110–1127.

Bijker, R.A. & Haartsen, T. (2012). More than counter-urbanisation: migration to popular and less-popular rural areas in the Netherlands, *Population, Space and Place*, 18, pp. 643-657.

Bijker, R.A., Haartsen, T. & Strijker, D. (2013). Migration to less-popular rural areas in the Netherlands: exploring the motivations, *Journal of Rural Studies*, 28, pp. 490-498.

Bontje, M., Musterd, S. & Ostendorf, W. (2001). The changing Role of Old en New Urban Centers: the Case of Amsterdam Region. *Urban geography*, 27, pp. 360-387.

Broadbent, R. & Papadopoulos, T. (2013). Impact and benefits of digital inclusion for social housing residents. *Community Development*, 44 (1), 55-67.

Castles, S. & Miller, M.J. (2009). *The Age of Migration*. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Clifford, N., French, S. & Valentine, G. (2010). *Key Methods in Geography*. 2nd edition. London: SAGE Publications Ltd.

De Haan, J., Klumper, O. & Steyaert, J. (2004). Surfende Senioren, Kansen en bedreigingen van ICT voor ouderen. Sociaal en Cultureel Planbureau. Den Haag.

Duik, C.J. den, H. van de Stadt & J.M. Vliegen (1992). 'Een nieuwe maatstaf voor stedelijkheid: De omgevingsadressendichtheid'. *Maandstatistiek van de bevolking*, 40 (juli), p. 14-27

Kraidy, M. (2005). *Hybridity or the cultural logic of globalization*. Philadelphia: Temple University Press.

Niemeier, D. A. (1997). Accessibility: An evaluation using consumer welfare. *Transportation* 24, pp 377-396.

Norusis, M.J. (2011). *IBM SPSS Statistics 19 Guide to Data Analysis*. New Jersey: Pearson Education International/Prentice Hall.

Pellenbarg PH. (2000). Corridor en imago vorming. Groningen: Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen

Prieger, J.E. (2013). The broadband digital divide and the economic benefits of mobile broadband for rural areas. *Telecommunication Policy*. 37, 483-502.

Robbinson, G. (1998). *Methods and Techniques in Human Geography*. New York: Wiley

Rogers, E.M. (2003). *Diffusion of Innovations*, Free Press, New York.

Salemink, K. & Strijker, D. (2012). Breedband op het platteland: Rapportage voor woon en leefbaarheidsbasisplan Oost Groningen. Groningen, Rijks Universiteit Groningen.

Skerratt, S. (2010). "Hot Spots and Not Spots: Addressing Infrastructure and Service Provision through Combined Approaches in Rural Scotland", *Sustainability*, vol. 2, no. 6, pp. 1719-1741

Stenberg, P., Morehart, M., Vogel, S., Cromartie, J., Breneman, V. & Brown, D. (2009). Broadband Internet's value for rural America. Washington, DC: U.S. Department of Agriculture, Economic Research Service, Economic Research Report No. 78.

Van Dam, F., Groot, C de & Verwest, F. (2006). Krimp en ruimte: bevolkingsafname, ruimtelijke gevolgen en beleid. *Rotterdam Ruimtelijk Planbureau*. Den Haag.

Van Dijk, J. (2003). De digitale kloof wordt dieper. Van ongelijkheid in bezit naar ongelijkheid in vaardigheden en gebruik van ICT. Universiteit Twente.

Wallerstein, I. (1974). The rise and future demise of the world capitalist system: Concepts for comparative analysis. *Comparative Studies in Society and History*, 16(4), 387-415.

Woods, M. (2005). *Rural Geography: Processes, Responses and Experiences in Rural Restructuring*. SAGE publications.

Websites:

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2014). Gemiddelde bevolking; geslacht, leeftijd, burgerlijke staat en regio 2013. Geraadpleegd op 20-12-14 via:

<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=70233NED&D1=0&D2=0,118,126-128&D3=101,266,283,525,540,638&D4=1&HDR=T&STB=G1,G2,G3&VW=T>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2013). Internetgebruik ouderen fors toegenomen. Geraadpleegd op 27-12-2014 via:

<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/vrije-tijd/cultuur/publicaties/artikelen/archief/2013/2013-4005-wm.htm>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2014). Bevolkingsontwikkeling; regio per maand 2014.

Geraadpleegd op 11-1-2015 via:

<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=37230ned&D1=0-2,4,6-17&D2=1,101,225,238,240,419,431&D3=143-154,156-159,161-165&HDR=G2&STB=G1,T&VW=C>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2014). Kerncijfers wijken en buurten 2014. Geraadpleegd op 15-12-14 via:

<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=82931NED&D1=29&D2=12282,12634,12918,13443,14343,14859&VW=T>

Centraal Bureau voor de Statistiek en Planbureau voor de leefomgeving (2011). *Regionale bevolkings- en huishoudenprognose 2011 –2040*, CBS/PBL. Geraadpleegd op 11-10-2014 via

[www.regionalebevolkingsprognose.nl/rapportages/Artikel Regionale Bevolkings en Huishoudensprognose 2011 2040.pdf](http://www.regionalebevolkingsprognose.nl/rapportages/Artikel%20Regionale%20Bevolkings%20en%20Huishoudensprognose%202011%202040.pdf)

Sociaal Cultureel Planbureau. (2009) *Thuis op het platteland*. Geraadpleegd op 12-10-2014 via

http://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2009/Thuis_op_het_platteland.

Bijlagen

Bijlage 1: De drie typen plattelandsgebieden in Noord-Nederland.

Bijlage 2: Gegevens bijgaande paragraaf: 4.2.2. *Woonvoorkeuren*.

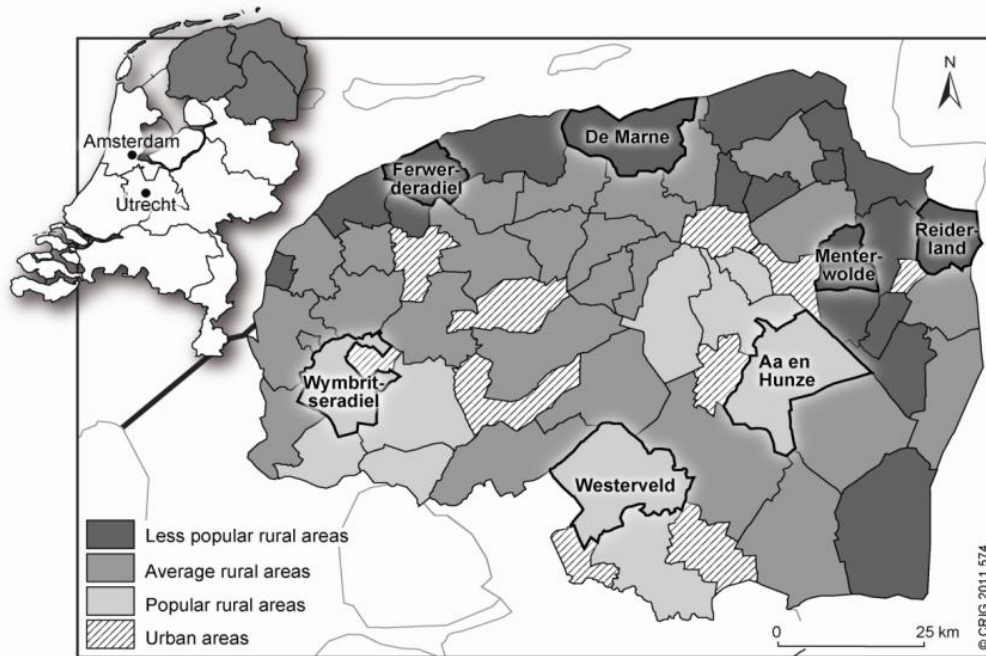
Bijlage 3: Overzicht van de gedachtes die bewoners bij internet hebben.

Bijlage 4: De doeleinden waar geen significanties zijn aangetoond.

Bijlage 5: De brief voor de respondenten en de enquête.

Bijlage 1: De drie typen plattelandsgebieden in Noord-Nederland (Bijker en Haartsen, 2012).

De gemeenten waar de plaats is aangegeven, zijn gemeenten waar Bijker (2012) onderzoek heeft gedaan voor haar artikel *Migration to less popular rural areas*.

Bijlage 2: Gegevens bijgaande paragraaf: 4.2.2. *Woonvoorkeuren*.

2.1. *De uitkomsten van de Chi-kwadraat toets op de variabele woonkenmerken (N=140)*

Woonkenmerk	Bereikbaarheid werk	Nabijheid grotere plaats	Aanwezigheid voorzieningen	Bereikbaarheid internet	Nabijheid Familie en vrienden	Contact tussen bewoners
Chi-kwadraat	0,728	0,591	0,494	0,809	0,863	0,859

2.2. *Gemiddelden van hoe belangrijk de bewoners bepaalde woonvoorkeuren vinden. Met de uitersten 1 'erg onbelangrijk' en 5 'erg belangrijk' (N=140).*

Gemiddelden			
Bereikbaarheid van werk = 3,45	Bereikbaarheid van internet = 4,00	Veiligheid = 4,36	Privacy = 4,27
Nabijheid van grotere plaats = 3,69	Soort landschap = 4,04	Rust = 4,16	Nabijheid van vrienden en familie = 3,76
Aanwezigheid voorzieningen = 4,20	Nabijheid natuurgebied = 3,95	Ruimte = 4,34	Contact tussen de bewoners = 3,76

Bijlage 3: Overzicht van de gedachtes die bewoners bij internet hebben. (N=140)

1. Positief en **negatief**
2. Computer, **nieuwsvergaring** (positief)
3. facebook, **google**, film (positief)
4. wifi, **slecht bereik, langzaam** (**negatief**)
5. bankieren, computer, men verwacht dat
6. iedereen internet heeft (**negatief**)
7. makkelijk, noodzakelijk, handig (positief)
8. Werelds, bankieren, mail (positief)
9. snel, sociaal (positief)
10. vrijheid, makkelijk, toegankelijk (positief)
11. handig (positief)
12. verbinden, **info**, contact (positief)
13. makkelijk, **info** (positief)
14. www, **info** (positief) hacken (**negatief**)
15. positief
16. kriebels (**negatief**)
17. bah (**negatief**)
18. belangrijk, blijven (positief)
19. contacten, **info**, (positief) virus (**negatief**)
20. Facebook (positief) onmisbaar, iedere dag (**negatief**)
21. handig (positief) overheersend (**negatief**)
22. **Langzaam, slecht bereikbaar** (**negatief**)
23. computer, wereld, bibliotheek (positief)
24. **gegevens verzamelen** (positief)
25. positief
26. handig, educatief, sociaal (positief)
27. **info**, snel (positief)
28. **info** (positief) **langzaam** (**negatief**)
29. handig, sociaal (positief)
30. vrienden, twitter, youtube (positief)
31. positief
32. deze tijd, **info** (positief) **traag** (**negatief**)
33. communicatie, tv (positief) altijd online (**negatief**)
34. **traag** (**negatief**)
35. sociale media, gamen (positief) school (**negatief**)
36. goed (positief)
37. Contact (positief)
38. computer (positief)
39. adsl, wifi (positief) **traag** (**negatief**)
40. wifi, facebook (positief)
41. **info**, muziek, facebook (positief)
42. geen internet (**negatief**)
43. handig (positief)
44. sociale media, online series, sites (positief)
45. Werk, onmisbaar (positief) verslavend (**negatief**)
46. Fijn, communicatie
47. handig, gemakkelijk (positief) onmisbaar (**negatief**)
48. Beperkt, **traag** (**negatief**)
49. Positief
50. **traag** (**Negatief**)
51. Positief
52. Flexibel (positief)
53. **Negatief**
54. Je kan er van alles mee (positief)
55. Gevaarlijk (**negatief**)
56. Kan niet zonder (positief)
57. zoeken, **info** (positief)
58. **informatie** (positief)
59. Te veel berichtgeving (**negatief**)
60. Contact (positief)
61. Communicatie (positief)
62. Toekomst (positief)
63. **info**, kennis, hobby (positief)
64. **info** (positief)
65. Niet snel (**negatief**)
66. Gevaarlijk (**negatief**)
67. Bankieren, (positief en **negatief**)
68. **langzaam** (**negatief**)
69. Leuk, **info** (positief) verslavend (**negatief**)
70. zoeken (positief)
71. Positief
72. gemak, mogelijkheden (positief) veel doen (**negatief**)
73. makkelijk (positief)
74. snel, makkelijk, noodzakelijk (positief)
75. **info**, gemak, noodzakelijk (positief)
76. nieuwe tijd (positief)
77. Positief en negatief
78. positief
79. leuk, spelletje, zoeken (positief)
80. positief
81. ontwikkeling, toekomst (positief)
82. gemak (**negatief**)
83. simpel, kopen (positief)
84. gemakkelijk (positief)
85. Rommel (**negatief**)
86. makkelijk (positief)
87. **info** (positief)
88. makkelijk (positief)
89. Computer, mobiel (positief) Facebook (**negatief**)
90. Te veel berichtgeving (**negatief**)
91. kennis (positief)
92. **informatie** (positief), reclame (**negatief**)
93. facebook, youtube, films (positief)
94. www (positief)
95. **info** (positief)
96. **negatief**
97. Slecht voor Privé (negatief)
98. positief
99. Druk (**negatief**)
100. **Traag** (**negatief**)
101. Positief
102. goed (positief)
103. Facebook, **info** (positief)
104. Gevaarlijk, te snel, verandering (**negatief**)
105. mijn bedrijf (positief)
106. nodig en kan sneller (**negatief**)
107. Handig, belangrijk, snel (positief)
108. Communicatie, surfen, e-mail (positief)
109. **Traag** (**negatief**)
110. Toekomst (**negatief**)
111. snelheid, variatie (positief)
112. mogelijkheden, **info** (positief) dwingend (**negatief**)
113. **info** (positief)
114. druk, minder tijd voor andere dingen, **traag** (**negatief**)
115. Positief
116. Gevaarlijk (**negatief**)
117. Contact, nieuws, tv terugkijken (positief)
118. email, **info** (positief)
119. **informatie**, connecties, downloaden (positief)
120. Middelmatig, kan beter, (negatief en positief)
121. email, google (positief)
122. Positief
123. **negatief**
124. facebook, twitter, **google** (positief)
125. Moeilijk, voor alles nodig (positief, **negatief**)
126. **google** (positief) Facebook (**negatief**)
127. gamen, sociale media, webshop (positief)
128. facebook, instagram, twitter (positief)
129. appen, google, cyber pesten (positief)
130. **veel info** (positief), **soms traag** (**negatief**)
131. positief
132. handig, voegt iets toe (positief)
133. Leerzaam, communicatie, **informatie** (positief)
134. positief
135. Verslavend ingewikkeld (**negatief**)
136. media, dingen opzoeken, films (positief)
137. wereldbol, ziggo, laptop (positief)
138. sociale, media, gamen, webshops (positief)
139. moeilijk (positief en **negatief**)
140. mooi medium (positief), sociale media is te masaal (**negatief**)

 Traag

 Informatie voorziening

Populair plattelandsgebied

Minder populair plattelandsgebied

Negatief

Positief

Bijlage 4: De doeleinden waar geen significanties zijn aangetoond. (N=140)

Doeleinde Internetgebruik	Sociale media	Mail	Zoekacties	Entertainment	Vrije tijd
Chi-kwadraat	0,819	0,970	0,899	0,590	0,432

Bijlage 5: De brief voor de respondenten en de enquête.

Beste respondent,

Voor mijn opleiding Sociale Geografie en Planologie aan de Rijksuniversiteit Groningen voer ik een onderzoek uit met betrekking tot het internetgebruik in plattelandsgebieden in Noord- Nederland. Het doel is om te ontdekken in hoeverre en voor welke doeleinden de bewoners internet gebruiken. De resultaten van dit onderzoek zal ik verwerken in mijn Bachelorscriptie.

Deze enquête heeft 15 vragen. Voor het invullen van de enquête heeft u maximaal 10 minuten nodig. Bij de meeste vragen kunt u uw keuze kenbaar maken door één van de witte bolletjes in te kleuren of een rondje te zetten. Wanneer u uw keuze wilt veranderen zet dan een kruis door u gemaakte keuze en vul een ander rondje in. Het invullen van de enquête is geheel anoniem. De resultaten van dit onderzoek zullen alleen worden gebruikt voor wetenschappelijke doeleinden. Wanneer u geen antwoord weet op de vraag of u geen antwoord wilt geven op de vraag kan dat, sla de betreffende vraag gewoon over. Wanneer u wilt stoppen met het invullen van de enquête hoeft u hiervoor geen reden te geven.

Het begrip platteland zal in deze enquête gebruikt worden. Ik bedoel hiermee zowel de dorpen als het buitengebied in uw gemeente, dus ook grotere plaatsen vallen voor dit onderzoek binnen het platteland. Daarnaast zullen er vragen over internet gesteld worden.

Het zou kunnen dat u geïnteresseerd bent in de uitkomsten van dit onderzoek. Stuur dan een mailtje naar amarinskeverkerk@hotmail.com. Ik stuur u dan de uitkomsten van dit onderzoek.

Alvast hartelijk bedankt voor uw medewerking.

Enquête Internetgebruik in plattelandsgebieden

Beelden

Welke drie woorden komen het eerst bij u op als u het begrip platteland hoort?

Zet hierbij een '+' als u het positief ervaart en een '-' als u het negatief ervaart.

1. _____ 2. _____ 3. _____

2. Welke drie woorden komen het eerst bij u op als u aan het gebied waarin u woont denkt?

Zet hierbij een '+' als u het positief ervaart en een '-' als u het negatief ervaart.

1. _____ 2. _____ 3. _____

3. Welke 3 woorden komen bij u op als u het begrip internet hoort?

Zet hierbij een '+' als u het positief ervaart en een '-' als u het negatief ervaart.

1. _____ 2. _____ 3. _____

Internetverbinding

4. Wat voor mogelijkheid heeft u om thuis verbinding met het internet te maken?

- Internet via de telefoonlijn (ADSL)
- Internet via de televisiekabel (Ziggo / UBC/Caiway)
- Internet via glasvezel
- Internet via het mobiele netwerk (UMTS/HSDPA/LTE)
- Internet via de satelliet (een schotel)
- Weet ik niet
- Anders

5. Hoeveel apparaten heeft u in huis waarop internet staat?

_____

Woonvoorkeuren

6. De volgende vragen gaan over in hoeverre u bepaalde woonkenmerken belangrijk vindt.

	Erg onbelangrijk	Onbelangrijk	Neutraal	Belangrijk	Erg belangrijk
Bereikbaarheid van werk	1	2	3	4	5
Nabijheid van grotere plaats	1	2	3	4	5
Aanwezigheid Voorzieningen: bijv. Sport, huisarts, dorps huis	1	2	3	4	5
Bereikbaarheid van internet	1	2	3	4	5

Soort landschap	1	2	3	4	5
Nabijheid natuurgebied	1	2	3	4	5
Veiligheid	1	2	3	4	5
Rust	1	2	3	4	5
Ruimte	1	2	3	4	5
Privacy	1	2	3	4	5
Nabijheid van familie of vrienden	1	2	3	4	5
Contact tussen de bewoners	1	2	3	4	5

Internetgebruik

7. De volgende vragen gaan over hoeveel tijd u thuis aan internet besteedt. Hier onder een kort overzichtje aan hoeveel tijd u moet denken bij de keuzes die u heeft:
(Voor internetgebruik in het algemeen geldt een absolute tijd die u besteedt aan internet voor de andere doeleinden moet u relatief van elkaar zien).

Niet tot heel weinig = 0 tot 1 uur gemiddeld per dag
Weinig tijd = 1 tot 4 uur gemiddeld per dag
Neutraal = 4 tot 7 uur gemiddeld per dag
Veel tijd = 7 tot 10 uur gemiddeld per dag
Heel veel tijd = 10 uur of meer

Het gebruik van Internet	Niet /heel weinig tijd	Weinig tijd	Neutraal	Veel tijd	Heel veel tijd
Internetgebruik algemeen	1	2	3	4	5
Voor het werk	1	2	3	4	5
Voor de opleiding	1	2	3	4	5
Voor familie en vrienden	1	2	3	4	5
Vrijtijdbesteding	1	2	3	4	5
Sociale media (Facebook)	1	2	3	4	5
Mail (Hotmail,Gmail)	1	2	3	4	5
Zoekacties voor info (google)	1	2	3	4	5
Entertainment (Films, Muziek, Spellen etc.)	1	2	3	4	5

Achtergrondvragen

8. Wat is uw leeftijd? 18 t/m 30 30 t/m 65 Ouder dan 65 jaar

9. Wat is uw postcode? _____

10. Wat is uw geslacht? Man Vrouw

11. Heeft uw kinderen die nog thuis wonen? Ja Nee

12. Wat is uw hoogst voltooide opleiding?

Lager onderwijs

Middelbaar onderwijs

Hoger onderwijs

13. Kunt u aangeven in welke klasse uw netto maandinkomen valt?

Minder dan €2000 netto

€2000 - € 4000 netto

Hoger dan € 4000 netto

14. Heeft u nog vragen of opmerkingen over de vragenlijst?

Dit is het einde van de vragenlijst.

Heel erg bedankt voor uw medewerking!